

דפים ט - י

טז. מהם חילוקי הדינים בסוכה שתחת הסוכה?

שנינו: סוכה על גבי סוכה – העליונה כשרה והתחתונה פסולה (בסכת תשבו – ולא בסוכה שתחת הסוכה). רבי יהודה אומר: אם אין דיורים בעליונה – התחתונה כשרה. ופרשו בגמרא שאין התחתונה ראויה לקבל כרים וכסתות אלא על ידי הדחק (רש"י: שאינה בריאה וחזקה כל כך); בזה רבי יהודה מכשיר התחתונה ותנא קמא פוסל, אבל אינה ראויה לקבל כלל לדברי הכל התחתונה כשרה [לשמואל] מאחר ואין שם 'סוכה' על העליונה כי אינה ראויה לדיורין.

א. כן נפסק להלכה, שאם העליונה אינה יכולה לקבל דיורים כלל, אף שלא על ידי הדחק – התחתונה כשרה [והעליונה פסולה]. ואפילו אם העליונה למעלה מעשרים אמה (או"ח תרכה, א. והטעם בזה משום שלמעלה מעשרים אינו סכך הפסול בעצם. ונראה שזהו כדעת ר"ת וגירסתו, אבל לפרש"י וגרסתו, למעלה מעשרים נחשב סכך פסול ומצטרף עם הכשר לפסולו).

ב. יש שדנו להתיר הסוכה התחתונה כאשר העליונה היא קטנה ולמעלה מעשרים אמה שאינה מצלת תחתיה. ואולם מפשטות לשון הפוסקים משמע שלדינא אין להקל בדבר (עפ"י שבט הלוי ח"ט קלה. וע' גם בשער הציון (תרכה, ד) מהריטב"א, שאף אם העליונה למעלה מעשרים מקרקעיתה – התחתונה פסולה).

היתה התחתונה חמתה מרובה מצלתה – הריהי כמו שאינה מסוככת ואין כאן אלא סוכה אחת, ולכן אם העליונה למטה מעשרים אמה מהקרקע – שתיהן כשרות. [ואם אין בעליונה די סכך וחמתה מרובה מצלתה – העליונה פסולה, ואילו התחתונה כשרה שהרי צלתה מרובה מחמתה בצירוף סכך העליונה, כדניי סוכה המדובלת – להלן כב. עתוס'].

היתה העליונה חמתה מרובה מצלתה; אם היא בתוך עשרים מהקרקע – התחתונה כשרה. ואם גבוהה מעשרים – לפרש"י התחתונה פסולה כי סכך שלמעלה מעשרים הריהו כסכך פסול המצטרף לכשר ופוסל. והתוס' והר"ן סוברים שהתחתונה כשרה, אם משום שסכך פסול אינו מצטרף לפסול כאשר הסכך הכשר צלתו מרובה מחמתו (כן דעת התוס'), או משום שסכך למעלה מעשרים אינו נידון כסכך פסול (ר"ת ועוד. וכן פסק השלחן-ערוך).

לכאורה נראה שאף לפרש"י, לרבי זירא (ב). שטעם פסול למעלה מעשרים הוא משום חסרון צל, אין לפסול התחתונה עכ"פ כשהעליונה תוך עשרים לסכך התחתון, שהרי אינו פסול בעצם והיה אפשר לשבת על גג התחתונה אילו היה בעליונה די סכך. ושמא אפילו גבוהה למעלה מעשרים אין זה סכך פסול לר"ו.

כמה יהא בין סוכה לסוכה ותהא תחתונה פסולה משום סוכה שתחת הסוכה – אמר רב הונא: טפח [שזהו שיעור מנימלי 'לאהל' – כבהלכות טומאה]. רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרו: ארבעה [שלא מצינו מקום חשוב פחות מארבעה]. ושמואל אמר: עשרה [כהכשרה כן פסולה, וכיון שפחות מעשרה אינה ראויה לדירה, אינה פוסלת הסוכה שתחתיה].

א. הרי"ף הרז"ה הראב"ה ובעל העיטור פסקו שאם יש בה ארבעה פסולה, כרב חסדא ורבה בר רב הונא הממצעים.

ואילו הרמב"ם והר"ן והרא"ש נקטו הלכה כשמואל שכל שאין בה עשרה – התחתונה כשרה. וכן פסק בשלחן-ערוך (תרכה, א).

והוא הדין אם לעליונה אין דפנות כשיעור הנצרך להכשר סוכה, או שאין בדפנותיה שבעה

על שבעה – התחנתונה כשרה, מפני שהעליונה אינה סוכה כשרה (עפ"י שער הציון שם אות ה, מהבכורי-יעקב. ונראה שה"ה אם הסוכה העליונה גבוהה עשרה ומעט הוצין יורדים לתוכה, שהואיל ו'דירה סרוחה' היא (כדלעיל ד.), אינה חשובה לפסול התחנתונה, וכדין אינה ראויה לדיורין שמבואר בגמרא שהתחנתונה כשרה). ויש חולקים (פרי מגדים תרלג. וכן נקט לעיקר בספר חדושים ובאורים).

ב. נחלקו הראשונים כשאין התחנתונה יכולה לקבל כרים וכסתות, האם רק לשמואל כשרה אבל לרב חסדא ולרבה בר רב הונא אין צריך שתהא העליונה ראויה לדיורין, או גם לדבריהם הסוכה התחנתונה כשרה בעל העיטור. והרא"ש תמה על טעם הדבר.

ג. סוכה שתחת הסוכה, העליונה כשרה אם היא בתוך עשרים מגג הסוכה התחנתונה, גם אם היא למעלה מעשרים מהקרקע [אף לדעת רבא שלמעלה מעשרים פסולה משום שהיא של קבע]. (ע' השגות הראב"ד על המאור; באור הלכה ר"ס תרכח).

דף י

יז. מה הדין במקרים הבאים?

- א. פירס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר או לנאותה.
- ב. פירס סדין על גבי קינופות או נקליטי המטה.
- ג. נויי סוכה הממעטים משטחה, לגובה או לרוחב.

א. פירס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר – פסולה (שהרי יושב תחת סכך פסול. רש"י).

א. לפרש"י ועוד, אף על פי שהסכך הכשר צלתו מרובה מחמתו, כיון שפירס סדין הרי יושב תחת סכך המקבל טומאה ופסול. ולרבנו תם ותוס' (וכן דעת הרשב"א בתשובה קצו), אין פסול אלא כשהסכך הכשר חמתו מרובה מצלתו בלא הסדין, שהסדין מונע את ייבוש הסכך או את נשירתו, אבל אם ללא הסדין הסכך מספיק – כשרה. להלכה כתבו הפוסקים להחמיר כדעת רש"י וסיעתו (ע' או"ח תרכט, יט).

ב. נראה שאם פורס סדין מפני הנשר באופן עראי לפי שעה אינו פוסל עד שיהא גבוה עשרה ויהא לו גג (רי"א ז).

פירס סדין לנוי – כשרה. היה הנוי מופלג מהסכך ארבעה טפחים – רב נחמן אמר: כשרה. רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרו: פסולה (משום אהל המפסיק. ודוקא כשהוא רחב ארבעה טפחים כשיעור סכך פסול הפוסל – ע"ע להלן יז-יח).

א. הלכה כרבים במחלוקתם עם היחיד, הלכך נויי סוכה המופלגים ארבעה – פסולה (רי"ף ו"ש פ). מסתימת הדברים משמע אפילו היו הנויים חמתם מרובם מצלתם אסור. והרא"ה לא כתב כן (ר"ן). ונקטו האחרונים להחמיר.

וכתב מהרי"ל (הביאו הרמ"א תרכז, ד): יש ליזהר שלא לתלות שום נוי סוכה רק בפחות מארבעה לסכך [ואם כי אינו פוסל אלא כשיש ברחבו ארבעה טפחים, יש להזהר לכתחילה שלא לתלות כלל, שמא יעשה נוי הרבה שיהא שיעורו כן וישב תחתיו. אך נראה שבאופן זה יש להקל בנויים שחמתם מרובה מצלתם. עפ"י שער הציון. ולכאורה נראה שכן הדין בקישוטים דקים או שקופים שאינם עושים צל למטה].

ויש מן הפוסקים מקלים כאשר הנוי מתחיל בסמוך לסכך ומשתלשל ומפליג מארבעה.

ב. פרס עליה בגד לצורכו, כגון לייבשו; יש סוברים שהרי זה כלנאותה [אלא שצריך להסירו כשהבגד יבש, שלא יאמרו מסכך זה בדבר המקבל טומאה]. ויש אוסרים (ער"ן. וכן נקטו הפוסקים למעשה שיש להחמיר).

ב. אסור לישן תחת סדין הפרוס על קינופות המטה [= ארבעה מוטות לארבעת צדי המטה, וכלונסאות ביניהם וסדין פרוס עליהם], ואפילו אין הקינופות גבוהות עשרה טפחים מהמטה. באופן זה שאין בגובה עשרה, אין אסור אלא מדרבנן. וצריך עיון שיעורו, והאם אסור גם בפחות מארבעה טפחים (עפ"י חזון איש קג, יח. וע' פנ"י). מותר לישן תחת נקליטי המטה [= שני מוטות באמצעה, והסדין פרוס על הכלונס שביניהם] לפי שאין לה גג טפח. ובלבד שלא יהיו גבוהים עשרה טפחים מהמטה, כי אז אסור (מדרבנן, אבל מעיקר הדין כשרה, דקיימא לן שפועי אהלים לאו כאהלים דמו. תוס'). הרמב"ן והר"ן פירשו בדעת הר"ף שלהלכה מותר לישן תחת נקליטים אפילו גבוהים עשרה, כי שיפועי אהלים אינם כאהלים כלל, אף לא כאהל עראי. וכן דעת הרמב"ם. ואילו בעל המאור והריטב"א כתבו בדעת הר"ף לאסור. וכן נקט הר"ן. וכן כתבו הפוסקים להחמיר בדבר (ע' באור הלכה תרכו, ג).

ג. נויי סוכה אין ממעטים בסוכה, שאם גבוהה מעשרים אמה והם ממעטים אותה מעשרים – פסולה. ואם גבוהה עשרה טפחים והם ממעטים אותה מעשרה – כשרה (רש"י ותוס'). אמר רב אשי: ומן הצד ממעטים (שהרי אין בה כשיעור שייכנס ראשו ורובו ושלחנו).

דפים י – יא

יח. א. מהו לישן בכילה בסוכה?

ב. מהו לישן תחת המטה בסוכה?

א. אמר רב יהודה אמר שמואל: מותר לישן בכילה בסוכה אף על פי שיש לה גג, והוא שאינה גבוהה עשרה טפחים. ובאר ששונה זה מסדין הפרוס על קינופות המטה, כי הכילה אינה קבועה (בחזקה. רש"י) כמו הקינופות ואינה חשובה 'אהל'. רבה בר רב הונא דרש התר אפילו יש בה עשרה, כרבי יהודה שסבר לא אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע. הלכה כשמואל, שכן סוברים כמה אמוראים (עפ"י רי"ף, תוס' כאן ולהלן כו. ריטב"א ורא"ש). ורי"צ גיאות החמיר אפילו בשאינה גבוהה עשרה [נקט שבוה נחלקו שתי הלשונות ופסק כלשנא בתרא].

כילת חתנים שאין לה גג; לפי לשון אחת התיר שמואל לישון בה אפילו גבוהה עשרה. ואינה דומה לנקליטים, כי הם קבועים יותר.

א. כתבו התוס' שלשון ראשונה חולקת וסוברת שאסור (מדרבנן) אף בכילת חתנים אם גבוהה עשרה. (ומדברי הרמב"ן והרא"ש משמע לכאורה שאין מחלוקת לדינא בין שתי הלשונות. ובחזו"א (קנז, סתם כדברי התוס').

ולפי דעת רבי אליעזר (יט): שיפועי אהלים כאהלים, ודין כילה שאין לה גג ככילה שיש לה גג (עפ"י משמעות הסוגיא להלן יט:).